

Ynglefuglerapport, Margrethe Kog 2021

*Resultater af overvågningen foretaget for Naturstyrelsen
af Henrik Haaning Nielsen, Avifauna Consult*

Indledning

Naturstyrelsen indgik i foråret 2021 aftale med Avifauna Consult v. Henrik Haaning Nielsen om at foretage ynglefugleoptællinger i Margrethe Kog syd, et ca. 470 hektar stort engområde. Ligesom i 2020, hvor Avifauna Consult også stod for optællingerne, var den primære opgave at registrere ungevarslede par af klyde, stor kobbersnepe, brushane og fjordterne. Imidlertid blev ungevarslede par af vibe, strandskade, rødben og stor præstekrave også inkluderet i kortlægningerne. Bestandene af svømmeandearterne knarand, atlingand, spidsand og skeand blev også vurderet ud fra kortlægninger af par og ventehanner.

Denne rapport præsenterer resultaterne af overvågningen.

Rapporten indeholder beskrivelser og billeder af naturforholdene i området. Jeg har beskrevet forslag til driftsforhold, baseret på de erfaringer jeg gjorde i forbindelse med denne ynglesæson.

Alle tre enggennemgange blev gennemført i udmærket optællingsvejr med svage eller jævne vindforhold, varme temperaturer og uden nedbør.

Både april og maj var kendetegnet ved at være kolde, men hvor april var nedbørsfattig (40 % under normalen), var maj til gengæld den næstvådeste siden 1874 (nedbørsmængden var 127 % over normalen). Juni var varm men også med kraftige tordenbyger både i starten og i midten af måneden. Engene var våde gennem hele perioden, med vand i både grøfter, pander og grøblerender, hvilket begunstigede stort set samtlige arter, der dækkes af denne undersøgelse.

Antallet af ungevarslede vadefugle var ret højt, baseret på mine optællinger og kortlægninger. Stor kobbersnepe og vibe fjernkortlægges af DCE, Aarhus Universitet, men disse tal kendes ikke, hvorfor det ikke er muligt at vurdere en sikker klækningssucces for disse arter. Op til 133 ungevarslede vibepar og 15 par store kobbersnepper blev kortlagt på mine enggennemgange. Jeg registrerede op til 34 ungevarslede klydepar, men ligesom med flere andre arter, virkede ynglecycklus til at være meget forskudt og for nogle individer også forsinket. F.eks. sås udover de 34 ungevarslede klydepar den 11. juni endnu 18 rugende fugle. Jeg har derfor fundet det vanskeligt at beregne klækningssuccesser for de fleste arter, på grund af at mange par virkede forsinkede, og derfor viste et knap så klart og opdelt billede af territoriehævdende par og senere ungevarslede par. Det reelle antal ungevarslede par er, på grund af denne fænologiske forskydning, hos de fleste arter, dermed højere.

For at kunne sammenligne med resultaterne fra 2020, er det højeste antal ungevarslede fugle, hos de fleste vadefugle benyttet som mål. I strandskades tilfælde har jeg sammenholdt kortlægningerne af de territoriehævdende par og de ungevarslede par på samme kort, da de enkelte par virker meget stedfaste, og dermed giver et ret godt billede af artens klækningssucces. Det er vanskeligt at gøre med de mere talrige arter, samt arterne der kan vandre langt og bort fra ynglepladserne med deres unger.

Årets resultater viste at der var fremgang hos både stor kobbersnepe, klyde og fjordterne, ligesom det var glædeligt at konstatere 2-3 brushøns med yngleadfærd. Dertil var der store fremgange hos især atlingand, men også knarand og skeand oplevede fremgange, mens spidsand var stabil. Gul vipstjert gik stærkt frem og fremgange sås tillige hos strandskade, vibe og rødben.

I forhold til 2020 fandtes hverken ynglende hvidbrystet – eller lille præstekrave og stor præstekrave var reelt den eneste art, der også yngede i år, der oplevede tilbagegang i forhold til 2020.

Metode

Samtlige engparceller blev gennemgået grundigt tre gange, henholdsvis den 20. maj, 11. juni samt den 25. juni. Gennemgangene blev gennemført således, at samtlige græsningsfener blev gennemgået, og samtlige fugle med yngleadfærd blev noteret og kortlagt. Alle enggennemgange forløb problemfrit.

Der blev ved alle tre gennemgange noteret al yngleadfærd, typisk hvor vidt der var tale om territoriehævdende, spillende (syngende) eller ungevarslende fugle. Alle par og ventehanner af svømmeænder blev kortlagt den 20. maj. For atlingand blev par og ventehanner også kortlagt den 11. juni.

Beskrivelse af området og anbefalinger til driftarbejdet

Engområderne i Margrethe Kog Syd omfatter ca. 470 hektar. Området er karakteriseret ved at bestå af talrige parceller med vandfyldte kanaler på alle sider samt mange grøblerender i hver enkelt parcel. Området fremstår ret forskelligt henholdsvis øst og vest for den nord-syd gående vej, der skærer sig gennem området.

Herefter beskrives området som henholdsvis den østlige del og den vestlige del.

I april og første halvdel af maj opleves en stor del af området som meget kortgræsset, især på grund af store flokke af græssende bramgæs. Græshøjden forøges i løbet af juni, men jeg oplevede ikke nogle parceller med meget høj vegetationshøjde, som det var tilfældet i 2020 (se f.eks. Fig. 8 i Nielsen 2020).

Centralt i den østlige del ligger en 14 hektar stor klæggrav. Klæggraven husede i år både kolonier af klyde, fjordterne og hættemåge. Parcellerne syd for, helt ned til grænsevejen, er karakteriseret ved at have lave græshøjder og vandfyldte lavninger og grøblereder med mange territorier af rødben og viber, ynglende klyder, og mange ynglepar af atlingand samt to par spidsænder. Nord for Klæggraven bliver parcellerne mere tørre, men til forskel fra 2020, var der i år vand i lavninger og grøblerender langt ind i juni. Særligt parcellerne omkring Klæggraven og syd for vil jeg kategorisere som af højeste vigtighed for en lang række af områdets ynglefugle. Disse parceller bør der fortsat arbejdes målrettet med ved at opretholde høj vandstand og sen udbinding af kreaturer (ultimo juni/primus juli). Parcellerne nord for klæggraven er karakteriseret ved at være udpræget tørre og ved at have høj vegetationshøjde. Det synes oplagt, både ud fra de relativt lave ynglefugletætheder samt fordi dette område tørrer hurtigst ud, at have tidligere udbinding af kreaturer her.

Bortset fra de fem nordligste parceller er den vestlige del karakteriseret ved at veksle mellem tørt og vådt. Generelt er der vådest i de enkelte parcellers både østlige og vestlige tredjedele, mens den midterste tredjedel er ret højtliggende og tør. I forhold til 2020 var de vestlige parceller langt vådere gennem hele ynglesæsonen, og det var tydeligt at den målrettede indsats, fra Naturstyrelsens side for at opretholde høje

vandstandsforhold, virkede. Baseret på dette års markante resultater med fremgange for næsten alle arter, anbefales det at der fremover opretholdes høje vandstande, i stil med 2021, i fuglenes ynglesæson.

Ligesom sidste år er samtlige vestlige parceller at betragte som største vigtighed for næsten samtlige af områdets ynglefugle og jeg vil tillige anbefale at en væsentlig del af de vestlige parceller først udsættes for kreaturafgræsning sent på ynglesæsonen (ultimo juni/primo juli).

Fig. 1. Stor kobbersnepe og bramgæs, Margrethe Kog den 12. maj 2021. Bemærk den meget lave græshøjde.

Fig. 2. Mange brushaner rastede i løbet af foråret i Margrethe Kog. I alt fire kamppladser som denne blev registreret den 20. maj. Dette foto er fra den 12. maj 2021.

Fig. 3. Opretholdelsen af vand på engene samt en nedbørsrig maj betød meget vand på engene. Den 20. maj 2021.

Fig. 4. Selv i juni var der vand i de fleste grøblerender og pander på engene. Den 25. juni 2021.

Fig. 5. Selv på de nordøstlige parceller, der i 2020 fremstod tørre allerede tidligt i ynglesæsonen, havde vand i grøblerenderne langt ind i juni. Den 11. juni 2021.

Fig. 6. I den vestligste del af de vestlige parceller, er de lave områder våde, men med højereliggende partier af græs, der bl.a. var velegnede for bl.a. ynglende klyder. To par fjordterner ynglede på biotoper som denne. De centrale dele af mange af de vestlige parceller, ligger ret højt og med højere vegetation. Den 11. juni 2021.

Fig. 7. De reder jeg fandt, lå typisk på grøblerendernes brinker. Bemærk vibereden nederst til højre i billedet. Den 11. juni 2021.

Fig. 8. Atlingand blev registreret med mange ynglepar i år. Enkelte reder blev tillige fundet. Den 25. juni 2021.

Prædation

Både rørhøge og hedehøge var påfaldende fåtallige i år. Hedehøg sås kun ved to tilfælde; en den 20. maj og en den 25. juni. Begge var adulte hanner. Rørhøg sås med to den 20. maj og en den 25. juni.

Havørne sås tillige regelmæssigt på alle tre tællinger, men alle var overflyvende fugle. Op til tolv eksemplarer sås den 20. maj og fire den 25. juni, men blot to den 11. juni.

En vandrefalk sås den 11. juni.

Der sås spredte forekomster af grå- og sortkrager og ravne og de forårsagede altid reaktioner og bortjagning fra engenes ynglefugle.

Ingen ræve blev observeret, men den 25. juni fouragerede en odde i Klæggraven.

Fig 9. Odder, Klæggraven den 25. juni 2021.

Fig 10. En mosehornugle blev set i området den 12. maj. Den blev hurtigt jaget bort af områdets ynglefugle.

Resultater

Artsgennemgang

Knarand *Anas strepera*

44-46 par (Fig. 11).

2020: 29-31 par.

Hele maj måned er optimal i forhold til at kortlægge par og ventehanner, hvorfor optællingen den 20. maj må betegnes som værende god i forhold til at danne sig et billede af områdets ynglebestand. I alt 44 par blev kortlagt. Næsten alle lå parvis (24) eller som enlige hanner (14) og derudover mindre flokke af hanner og en hun (svarende til 6-8 par).

Spidsand *Anas acuta*

3 par (Fig 11).

2020: 3 par.

Perioden 5. maj – 10. juni er den bedste tidsperiode at registrere ynglende spidsænder. Dermed lå besøget den 20. maj optimalt. Tre enlige ventehanner blev kortlagt.

Skeand *Anas clypeata*

9 par (Fig. 11).

2020: 5 par.

Generelt regnes perioden 1-20. maj for den bedste tid til at registrere par og ventehanner af skeand. Besøget den 20. maj var dermed akkurat i tide til en vurdering af årets ynglebestand, og på tællingen sås ingen store flokke, kun par (4) og ventehanner (to enlige og tre i flok).

Atlingand *Anas querquedula*

38 par (Fig. 11).

2020: 18 par.

Fire par og elleve ventehanner blev kortlagt den 20. maj. 13 par og 21 ventehanner blev kortlagt den 11. juni. Kortlægningerne på de to optællinger er blevet sammenholdt, og gengangere og oplagte sammenfald er frasorteret. Det synes oplagt, at der ankom yderligere atlingænder til området i forbindelse med det markante varmfremstød gennem ultimo maj og juni.

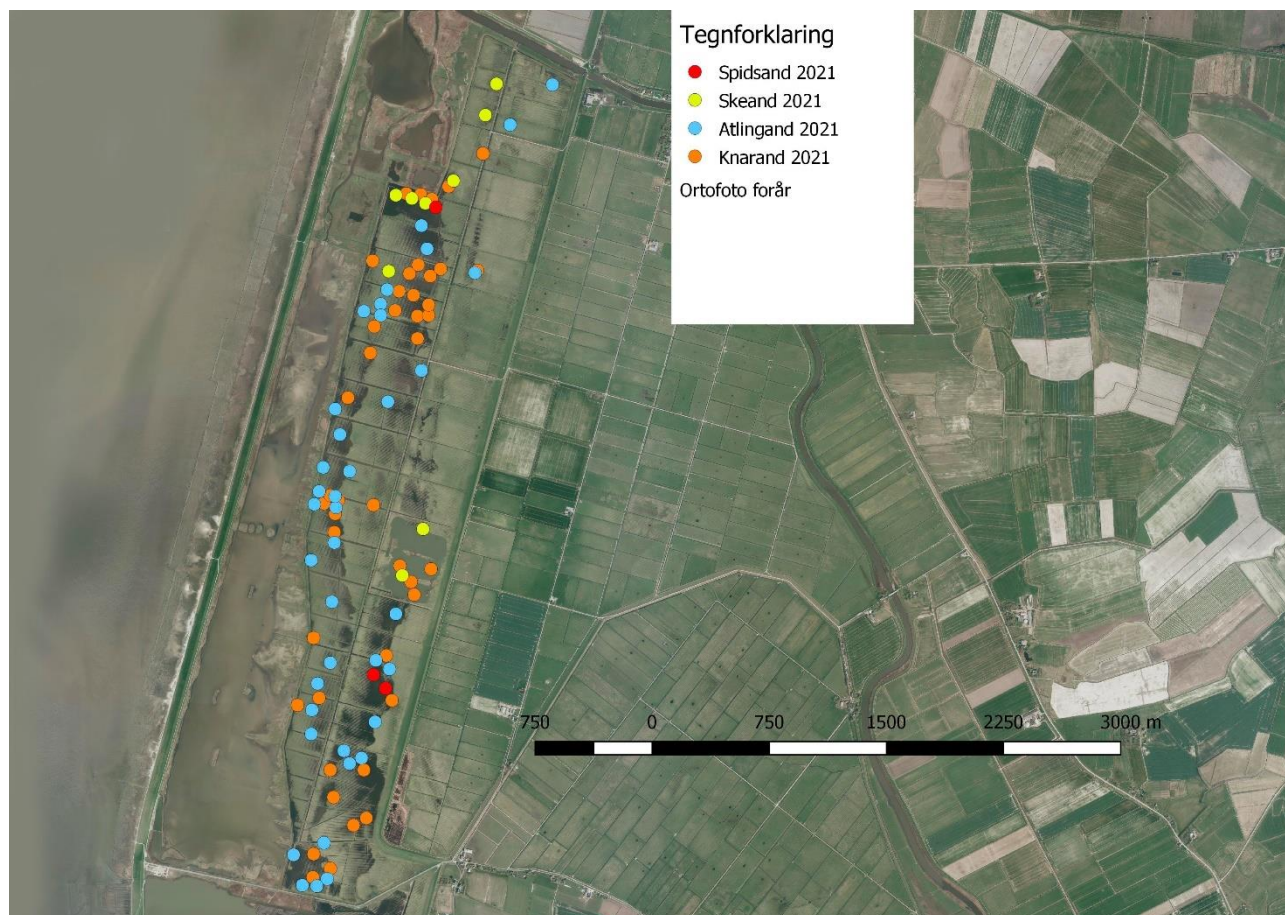

Fig. 11. Svømmeænder, par og ventehanner 2021.

Strandskade *Haematopus ostralegus*

20 par (Fig. 12).

2020: 12 par.

Hele maj måned er det bedste tidspunkt at registrere ynglende strandskader, hvorfor besøget den 20. maj må betegnes som optimalt til at registrere territorier.

På tællingen den 20. maj kortlagdes 20 ynglepar, hvoraf et var ungevarslende. I alt 13 par var ungevarslende i juni.

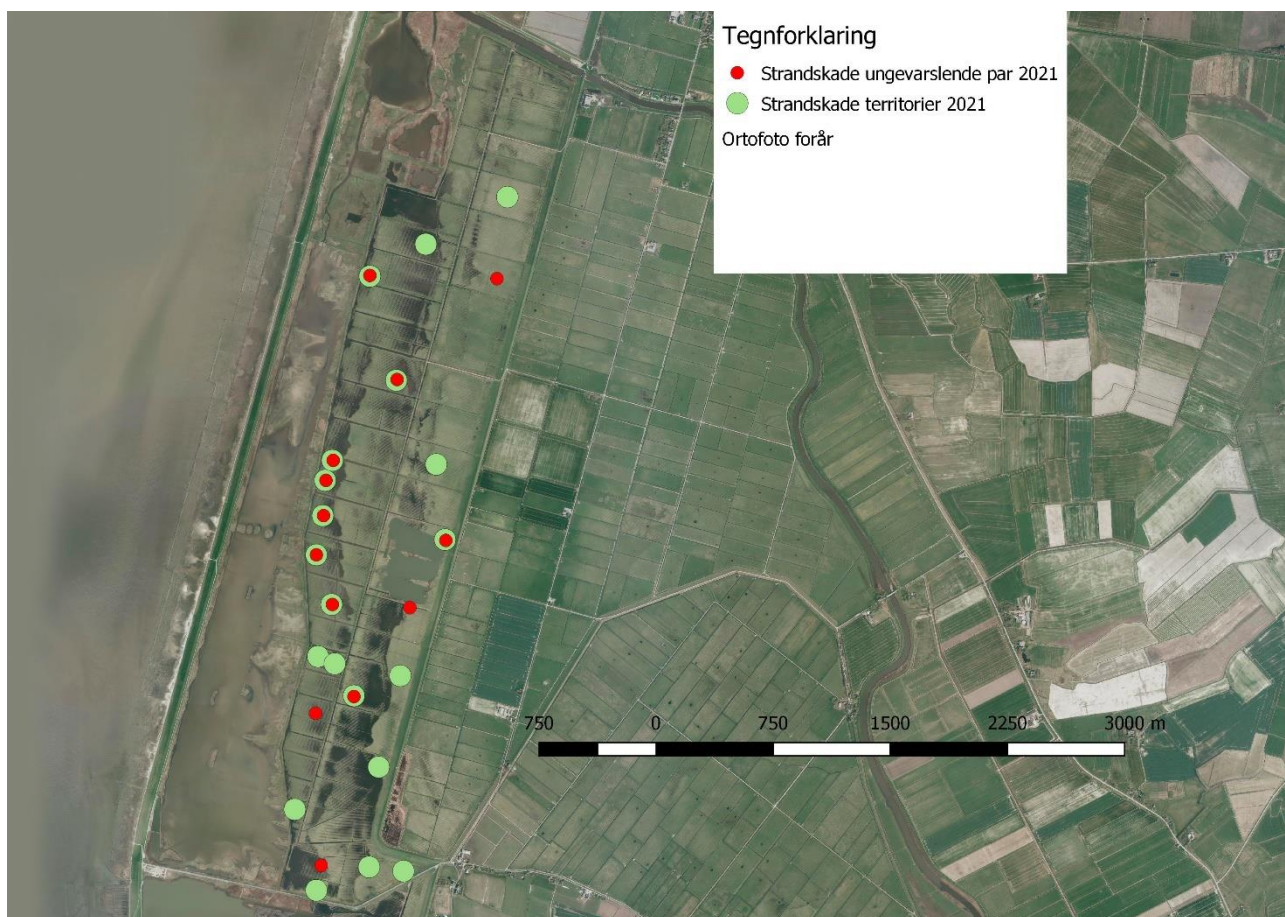

Fig. 12. Strandskade, territorier og ungevarslenende fugle 2020.

Klyde *Recurvirostra avosetta*

89 par (Fig. 13).

2020: 80 par.

God klækningssucces.

Generelt er en tidlig kortlægning, omkring 10. maj, det mest optimale i forhold til at vurdere en given ynglebestand. Klyderne er kendt for i løbet af yngletiden at flytte meget rundt, formentlig især som reaktion på prædation samt faldende vandstand.

Alligevel vurderer jeg, at bestandstallet viser et udmærket billede af årets yngleforekomst.

Det skyldes, at der blot var 6 ungevarslenende par den 20. maj. Enkelte nye rugende fugle blev registreret spredt i området den 11. juni.

Godt og vel 25% (22 par) af årets bestand fandtes i år på de våde engparceller vest for vejen. I 2020 fandtes blot 6 par vest for vejen.

På anden enggennemgang den 11. juni fandtes 34 ungevarslede par, hvoraf nogle lettede og varslede fra områder akkurat ude i Saltvandssøen. Denne dag var der endnu 18 rugende fugle.

På tredje enggennemgang den 25. juni var der 23 ungevarslede par og ingen rugende.

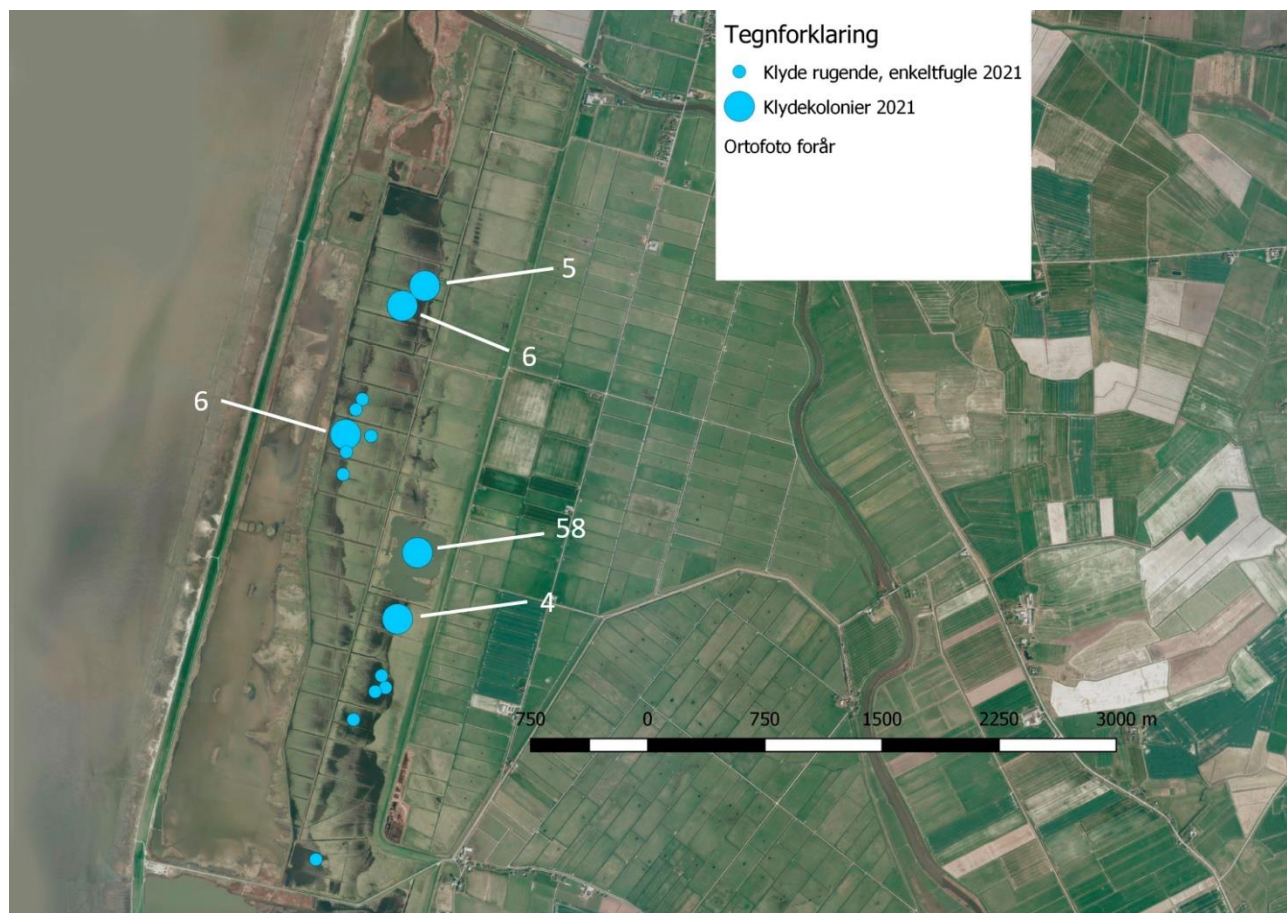

Fig. 13. Ynglende klyder 2021.

Stor præstekrave *Charadrius hiaticula*

1 par (Fig. 14).

2020: 4 par.

På enggennemgangen den 11. juni blev et ungevarslede par kortlagt.

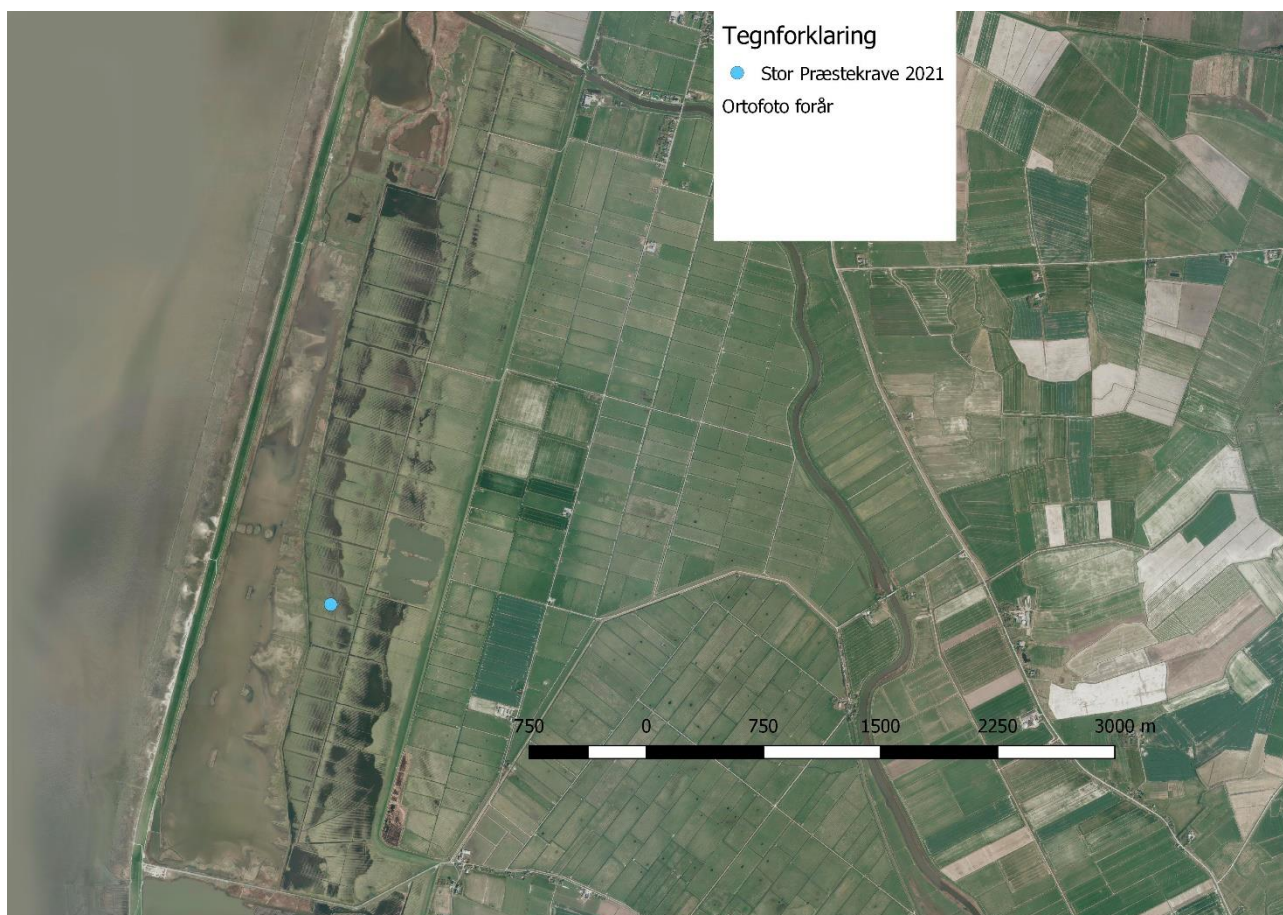

Fig. 14. Ynglende stor præstekrave 2021.

Vibe *Vanellus vanellus*

Op til 133 ungevarslende (Fig. 15, 16 & 17).

2020: 103 ungevarslende.

Vibe yngler tidligt, så en kortlægning af ynglepar bør ligge i perioden 25. april – 15. maj. Derfor er tidspunkterne for enggennemgangene i forbindelse med denne opgave egentlig for sene til at foretage en optælling af området ynglepar.

Dette års kølige og regnfulde maj måned betød imidlertid tilsyneladende at en del ynglepar virkede forsinkede i deres ynglecycus.

Den 20. maj blev der kortlagt 133 ungevarslende par.

Den 11. juni blev der kortlagt 110 ungevarslende par og 53 ungevarslende par den 25. juni.

Sammenligner man med optællingerne i 2020 er antallet af ungevarslende vibepar 30% højere i år.

Det kunne være interessant at foretage en enggennemgang, eller en fjernkortlægning, af viber ca. 5. maj for at kunne udtale sig mere sikkert om artens klækningssucces i området.

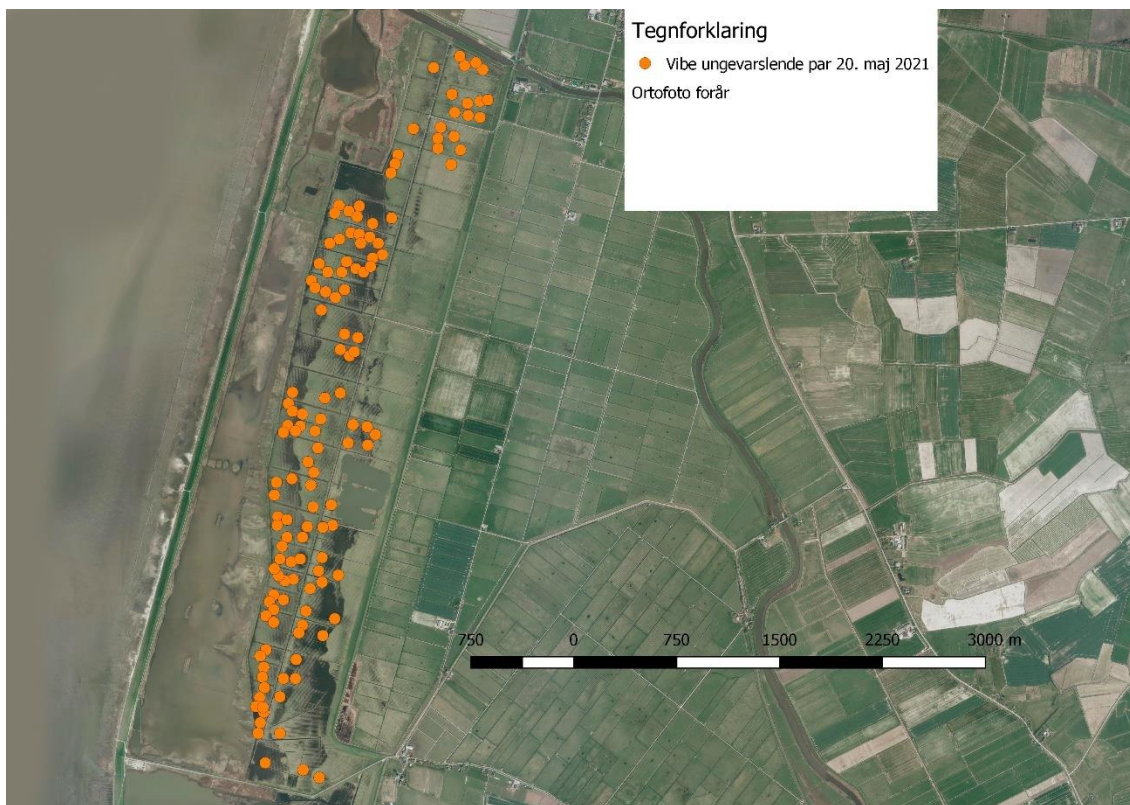

Fig. 15. Ungevarslende viber den 20. maj 2021.

Fig. 16. Ungevarslende viber den 11. juni 2021.

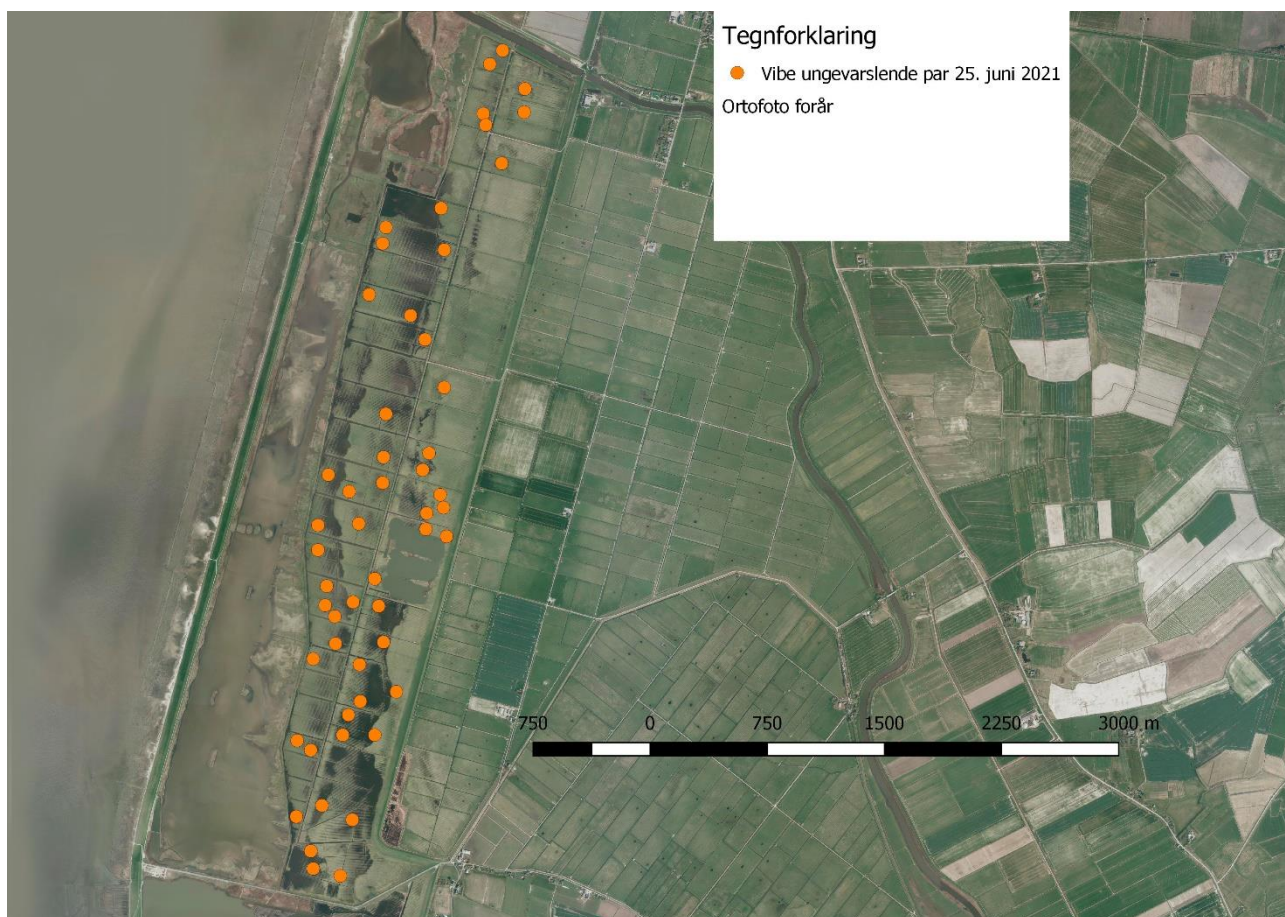

Fig. 17. Ungevarslende viber den 25. juni 2021.

Brushane *Philomachus pugnax*

2-3 hunner med yngleadfærd (Fig. 19).

2020: 0 par.

Brushane yngler sent, og registreringen af ynglefugle bør ske ultimo maj – ca. 20. juni. Imidlertid vil der nogle år være tale om meget sent ynglende fugle (med klækning efter 20. juni).

Dermed lå alle årets enggennemgange optimalt, fænologisk set, i forhold til at registrere områdets ynglebestand.

Den 20. maj blev der kortlagt fire kamppladser med i alt ni hanner og 11 hunner (Fig. 18).

På enggennemgangen den 11. juni sås samme to hanner og en hun på to kamppladser (Fig. 18), samt tre enlige spredte hanner. Hunnen denne dag kan være en af de to med yngleadfærd, som blev registreret den 25. juni (se nedenfor), men kan eventuelt være en tredje ynglende hun på grund af det fænologisk optimale tidspunkt for registrering af ynglefugle. Denne fugl bliver dermed regnet for mulig ynglefugl.

Den 25. juni var der tydeligvis ankommet mange trækfugle og i løbet af dagen optalte jeg i alt 182 hanner og 22 hunner. F.eks. sås ni hunner i en flok med 18 hanner. Andre flokke bestod af otte hunner og tolv

hanner, to hunner og fem hanner samt en hun med tre hanner. Imidlertid registrerede jeg denne dag også to forskellige enlige hunner med yngleadfærd. De lettede begge to ensomt fra egnede ynglepladser, hvor de fløj en eller flere runder og gik ned i nærheden af, hvor de lettede, og stillede sig op og betragtede mig og luskede afsted, halvskjult i græsset. Adfærden antyder at de havde en rede i nærheden. Begge ynglepladser fremgår af Fig. 19.

Naturstyrelsen havde arbejdet aktivt med at "skabe" egnede ynglepladser, ved at indhegne områder for at undgå særligt afgræsning af gæs. Ingen af brushønsene yngede i disse områder i år, men det er værd at bemærke at begge ynglefugle fandtes i områder, hvor de græssende kreaturers udbinding lå sent (ultimo juni).

I forbindelse med andet arbejde i nærheden, fik jeg tilladelse til at besøge Margrethe Kog, som forberedelse til de kommende enggennemgange, på datoerne 18. april, 27. april og 12. maj. På disse besøg noterede jeg henholdsvis 115, 102 og 141 brushaner.

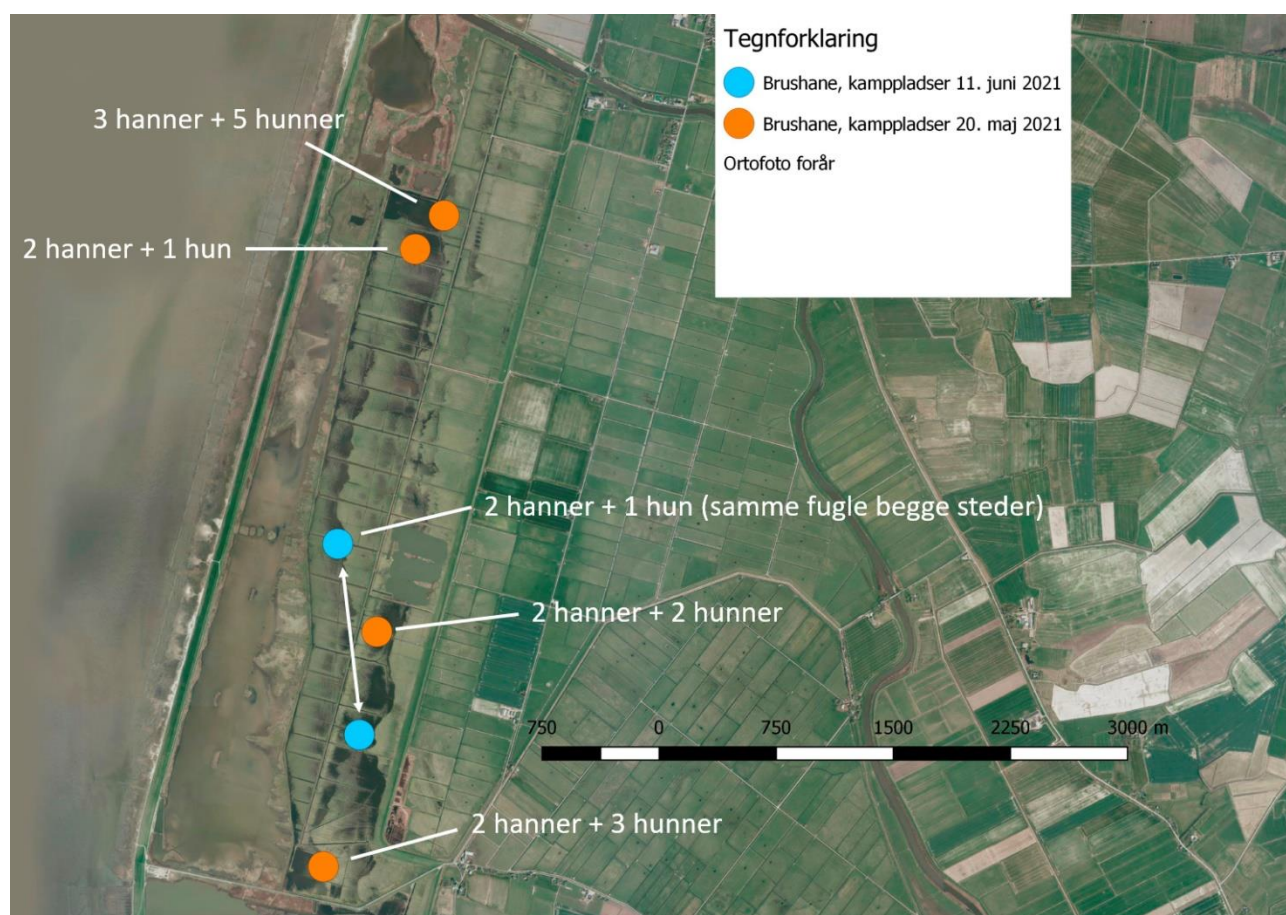

Fig. 18. Brushane, kamppladser 2021.

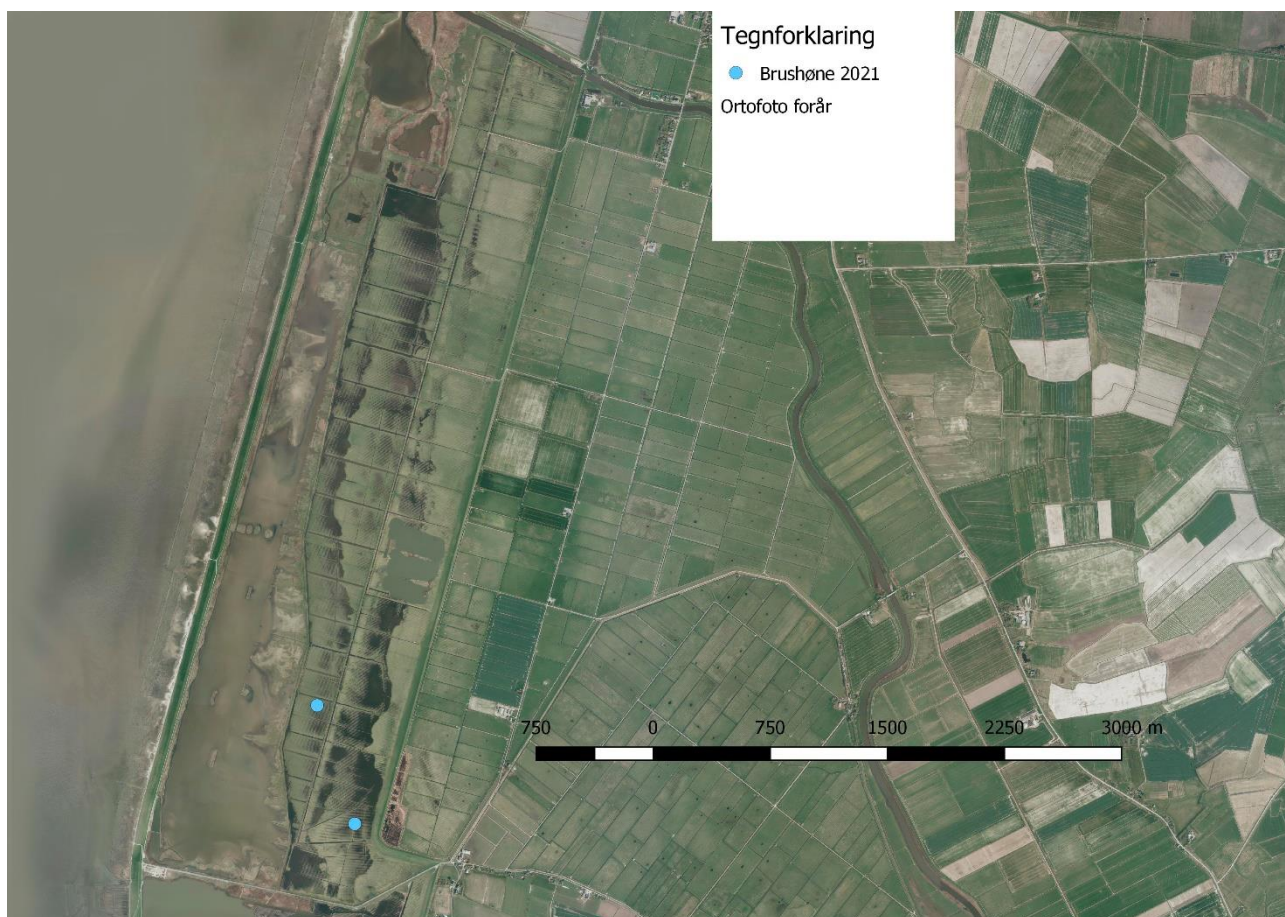

Fig. 19. Brushøner med yngleadfærd den 25. juni 2021.

Stor kobbersneppe *Limosa limosa*

Op til 15 ungevarslende par (Fig. 20 & 21).

2020: Op til 11 ungevarslende par.

Arten yngler tidligt, og kortlægges i reglen i forbindelse med optælling af ynglende viber, typisk i perioden 25. april – 15. maj.

Derfor ligger mine besøg lidt for sent til at vurdere områdets ynglebestand, men til gengæld optimalt til at optælle ungevarslende fugle.

I forbindelse med første enggennemgang den 20. maj blev der registreret 10 tydeligt ungevarslende fugle, men derudover også 14 ynglepar der ikke var ungevarslende. Dermed altså 24 ynglepar i området denne dag.

Den 11. juni sås udelukkende ungevarslende par (13) og det samme gjaldt den 25. juni hvor 15 ungevarslende par blev kortlagt (Fig. 21).

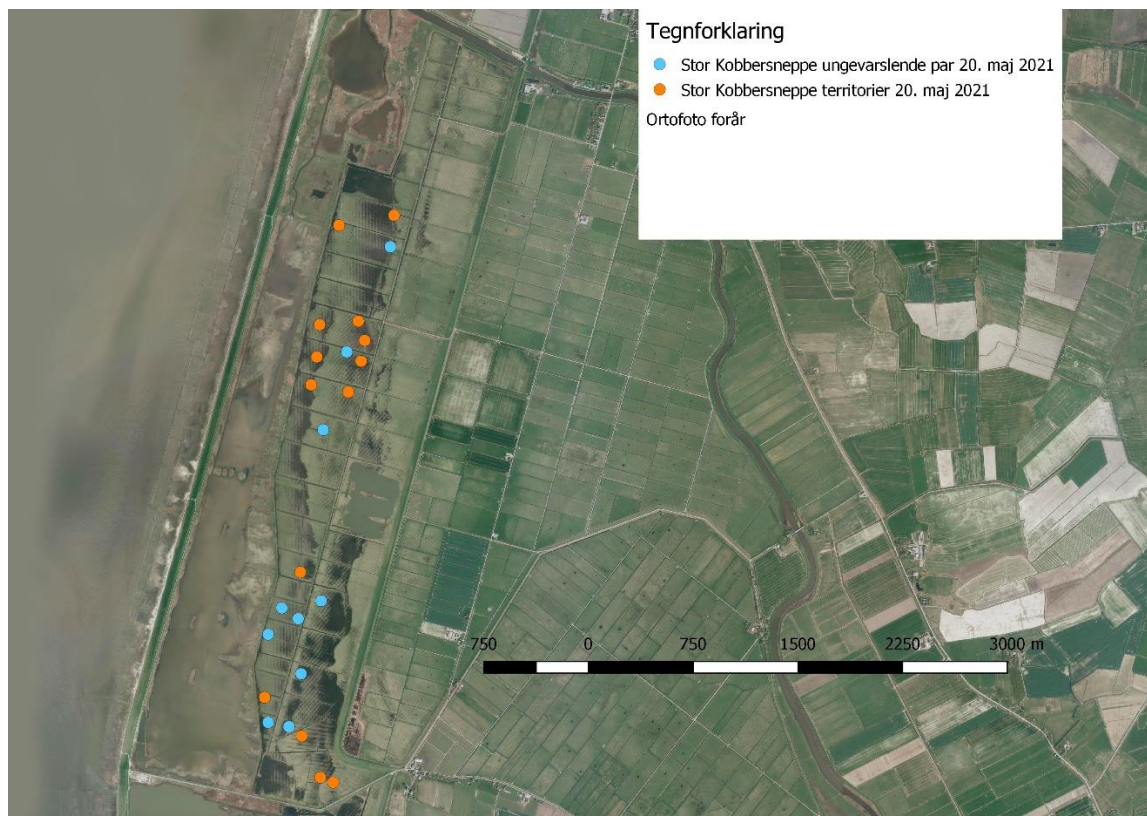

Fig. 20. Alle kortlægninger af ungevarslede store kobbersnepper 2020.

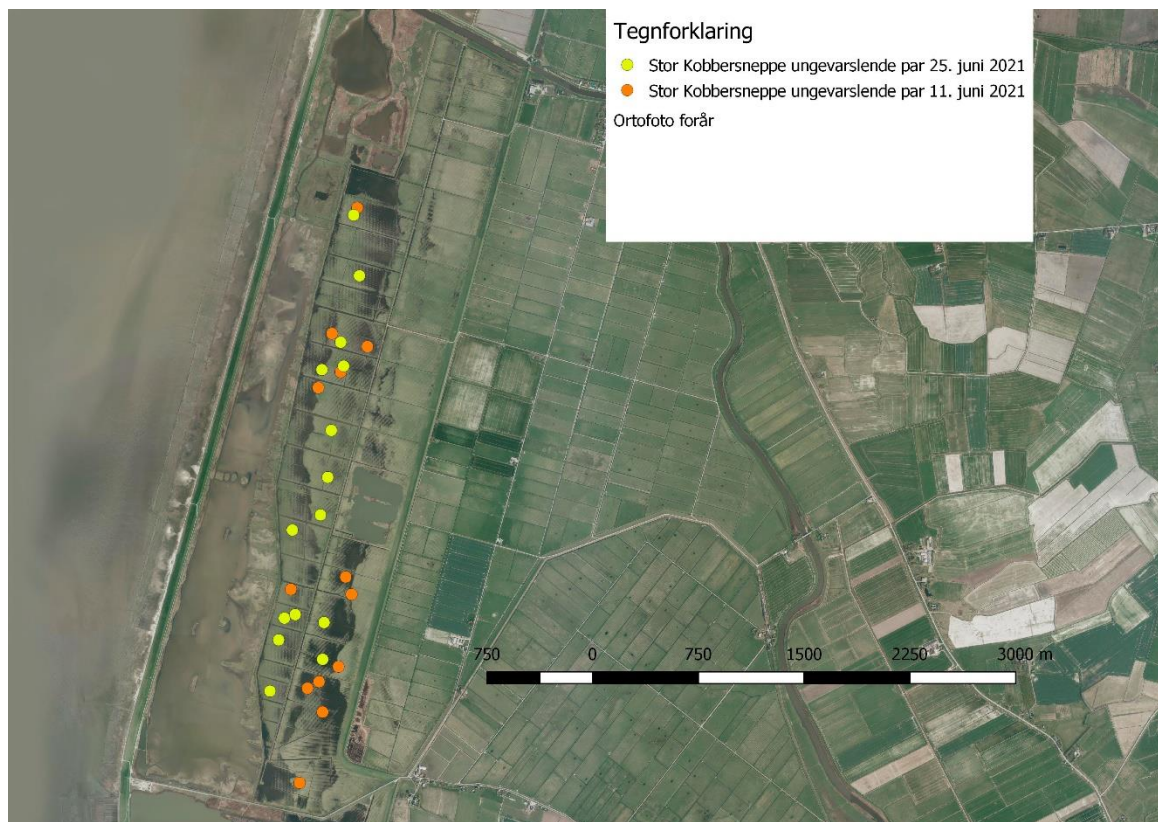

Fig. 20. Ungevarslede stor kobbersnepper den 12. juni.

Rødben *Tringa totanus*

120 par og op til 83 ungevarslende par (Fig. 21, 22 & 23).

2020: 92 par og op til 38 ungevarslende par.

Rødben yngler ret sent, og registreringen af ynglefugle bør ske ultimo maj – ca. 20. juni.

På første enggennemgang, den 20. maj, blev der registreret 101 par. Heraf var ingen ungevarslende.

På anden enggennemgang, den 11. juni, blev der i alt registreret 120 par, hvoraf 61 var ungevarslende.

På den tredje enggennemgang, den 25. juni, blev der registreret 85 par, hvoraf 83 var ungevarslende.

Baserer man en udregning på antallet af ynglepar og det højeste antal ungevarslende fugle, bliver klækningssuccesen på 71%, hvilket er et meget højt tal, og ynglesuccessen skal ses i lyset af meget velegnede ynglepladser med vandfyldte grøblerender og pander og gode græshøjder, samt et åbenlyst lavt prædationstryk.

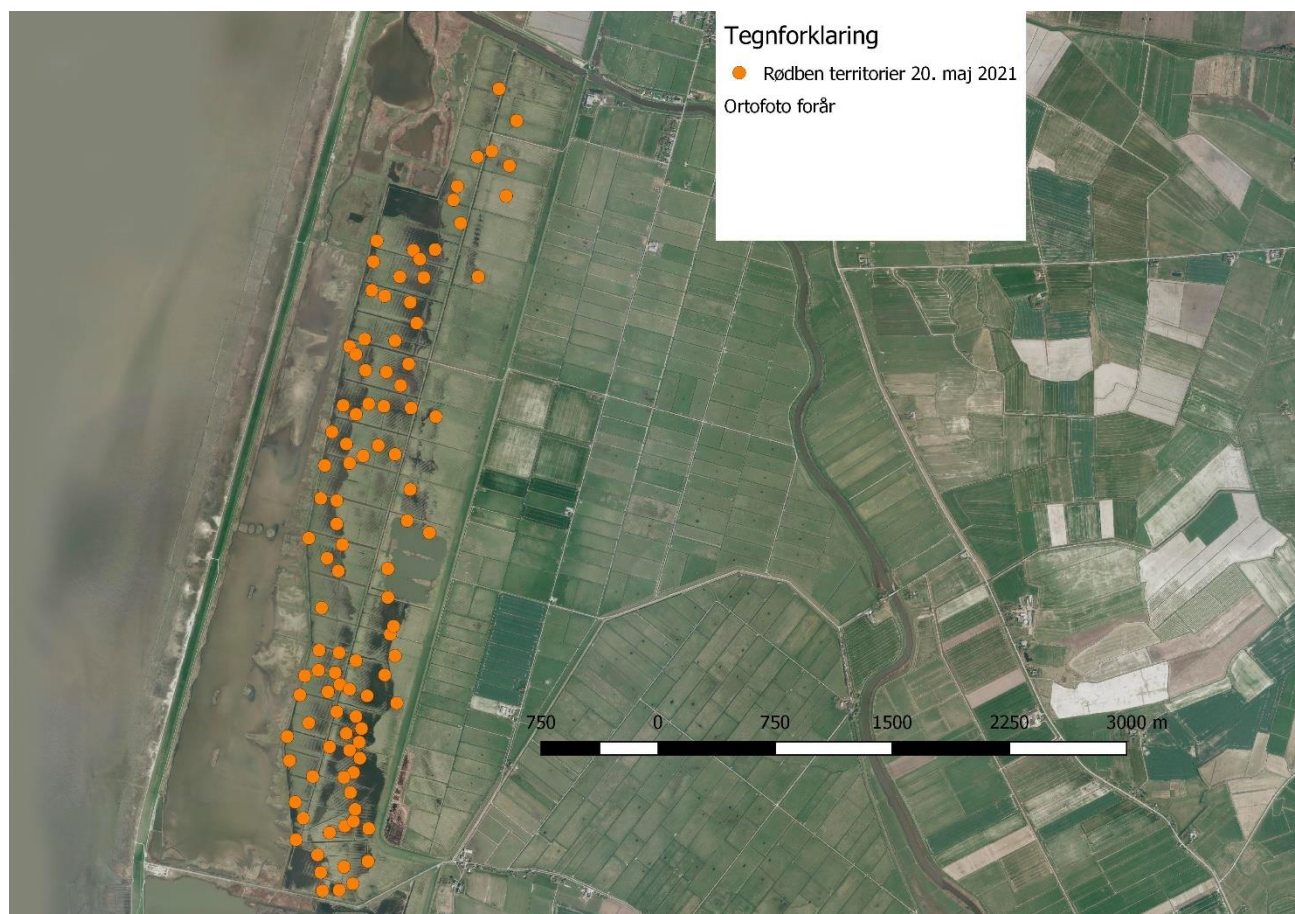

Fig. 21. Rødben. Territorier den 20. maj 2021.

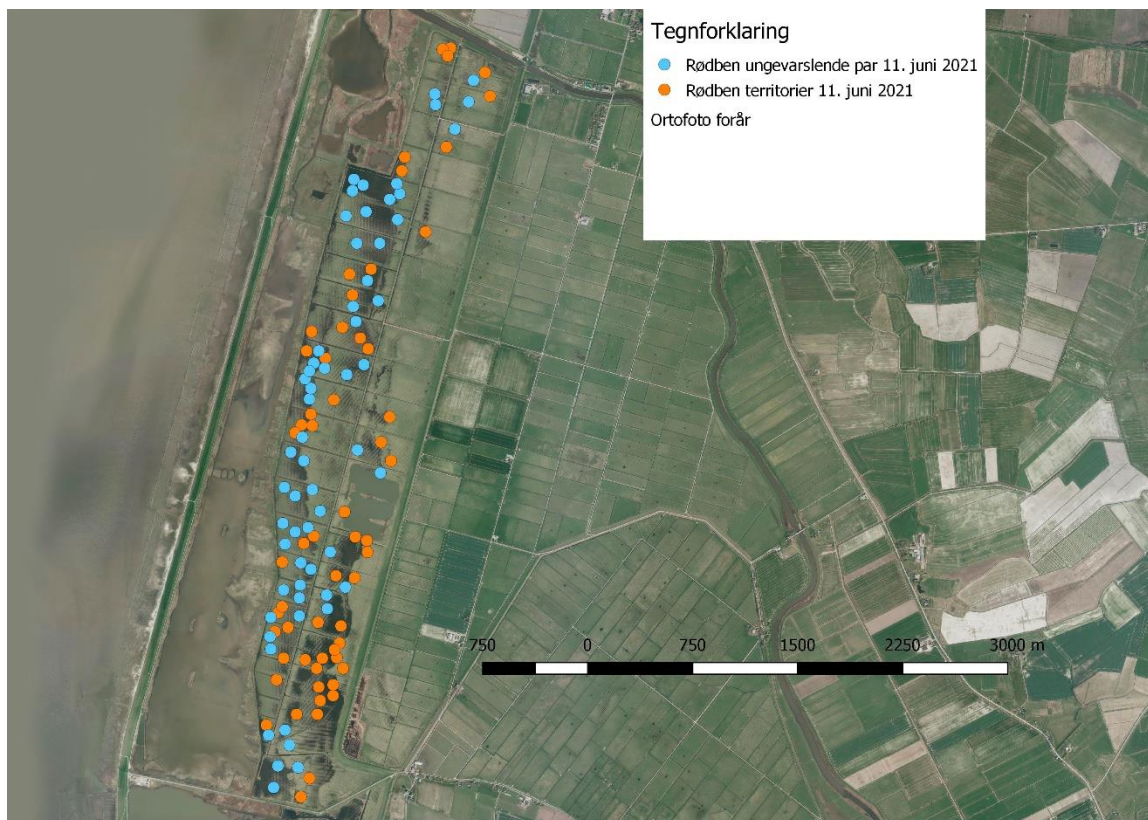

Fig. 22. Rødben, territorier og ungevarslede par den 11. juni 2021.

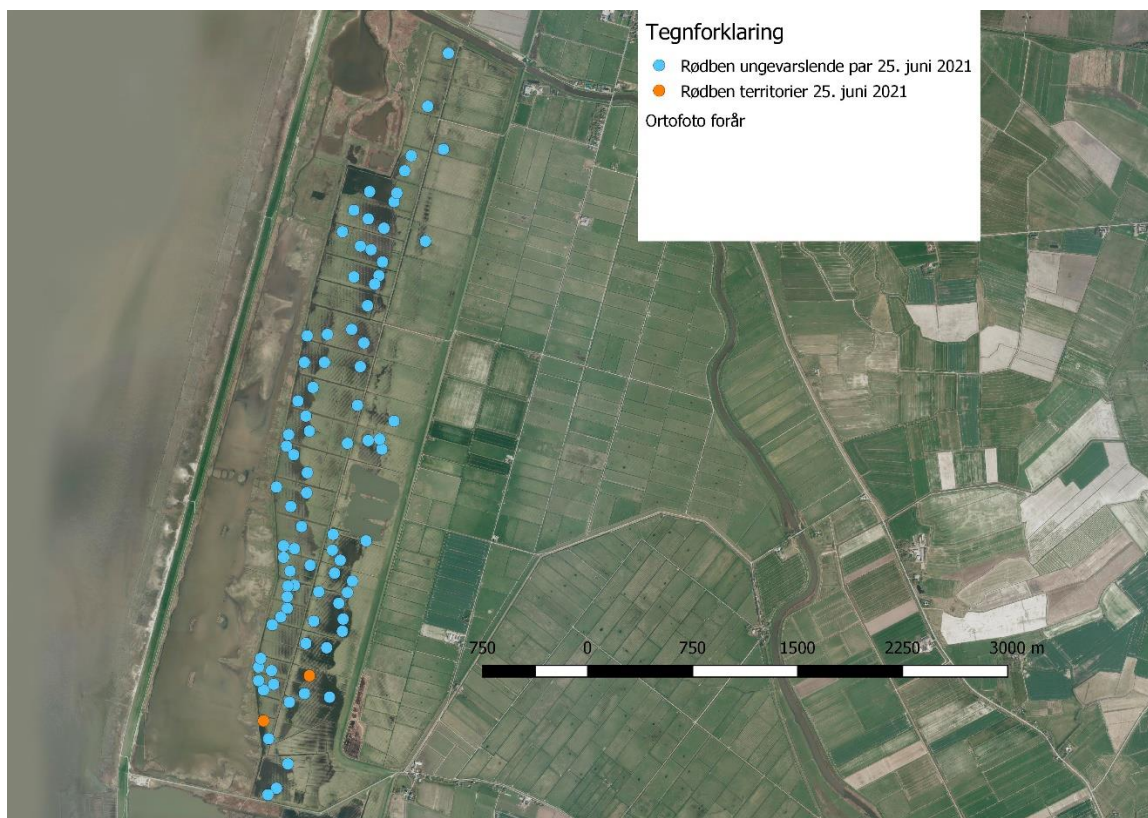

Fig. 23. Rødben, territorier og ungevarslede par den 25. juni 2021.

Fjordterne *Sterna hirundo*

14 ynglepar (Fig. 24).

2020: 1 par.

I år skete en succesfuld etablering af ynglende fjordterner på en af øerne i Klæggraven. Både den 20. maj og 11. juni taltes op til 17 fjordterner i Klæggraven, hvor de den 11. juni var veletablerede. Derudover blev der kortlagt to forskellige par der havde etableret sig på de våde enge vest for vejen den 11. juni. Den 25. juni registrerede jeg ca. 13 ungevarslede par (18 ungevarslede fugle). Bl.a. var et af parrene, der yngede på engene, kraftigt ungevarslede. I Klæggraven yngede desuden ca. 14 par hættemåger.

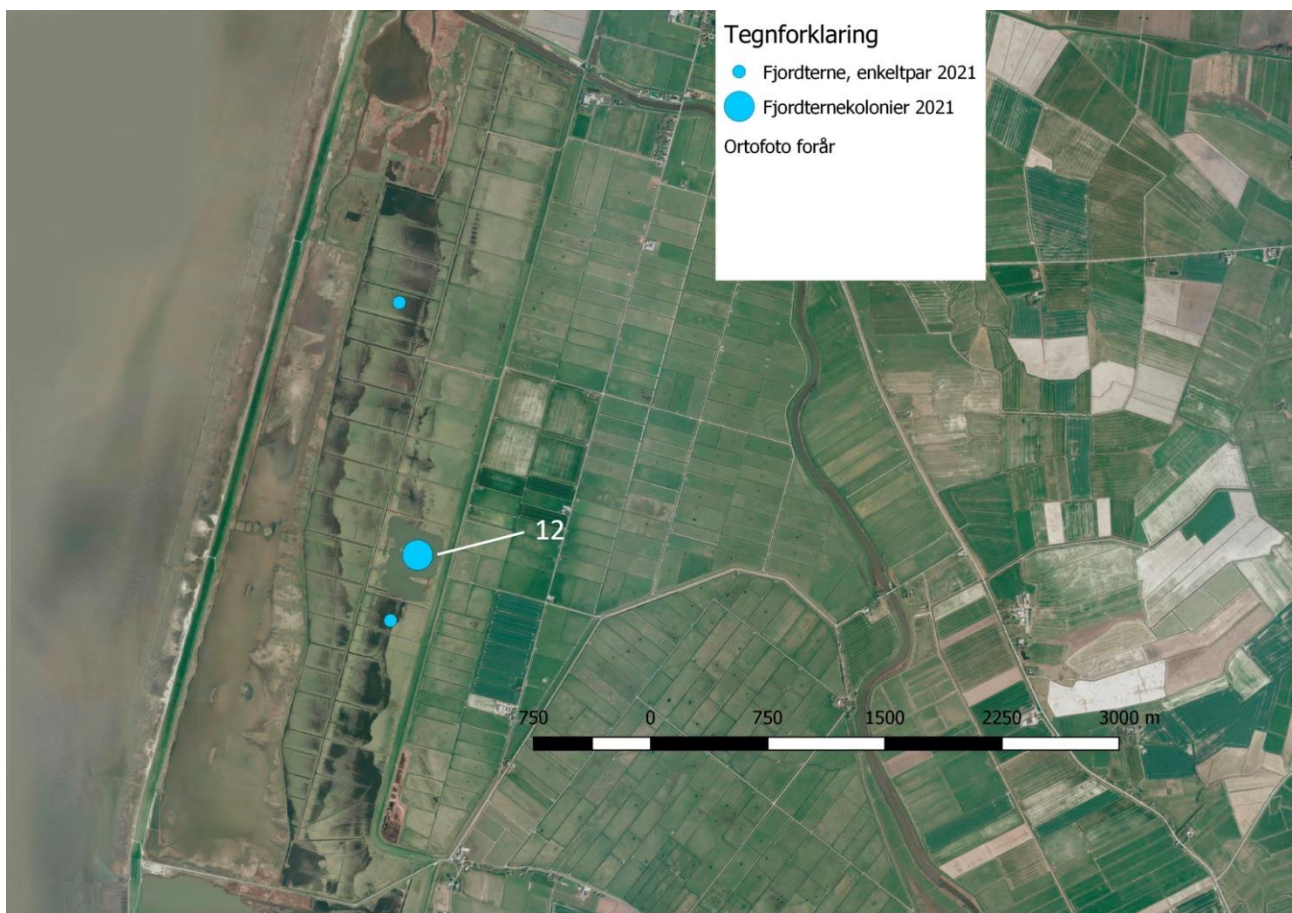

Fig. 24. Ynglende fjordterner 2021.

Gul vipstjert *Motacilla flava flava*

Op til 84 ungevarslende par (Fig. 25).

2020: Op til 61 ungevarslende par.

På de tre enggennemgange registreredes henholdsvis 35 ungevarslende den 20. maj, 53 ungevarslende den 11. juni samt 84 ungevarslende den 25. juni.

I ungeperioden er parrene lettest at registrere og tallet fra den 25. juni er givetvis et godt mål for områdets ynglebestand.

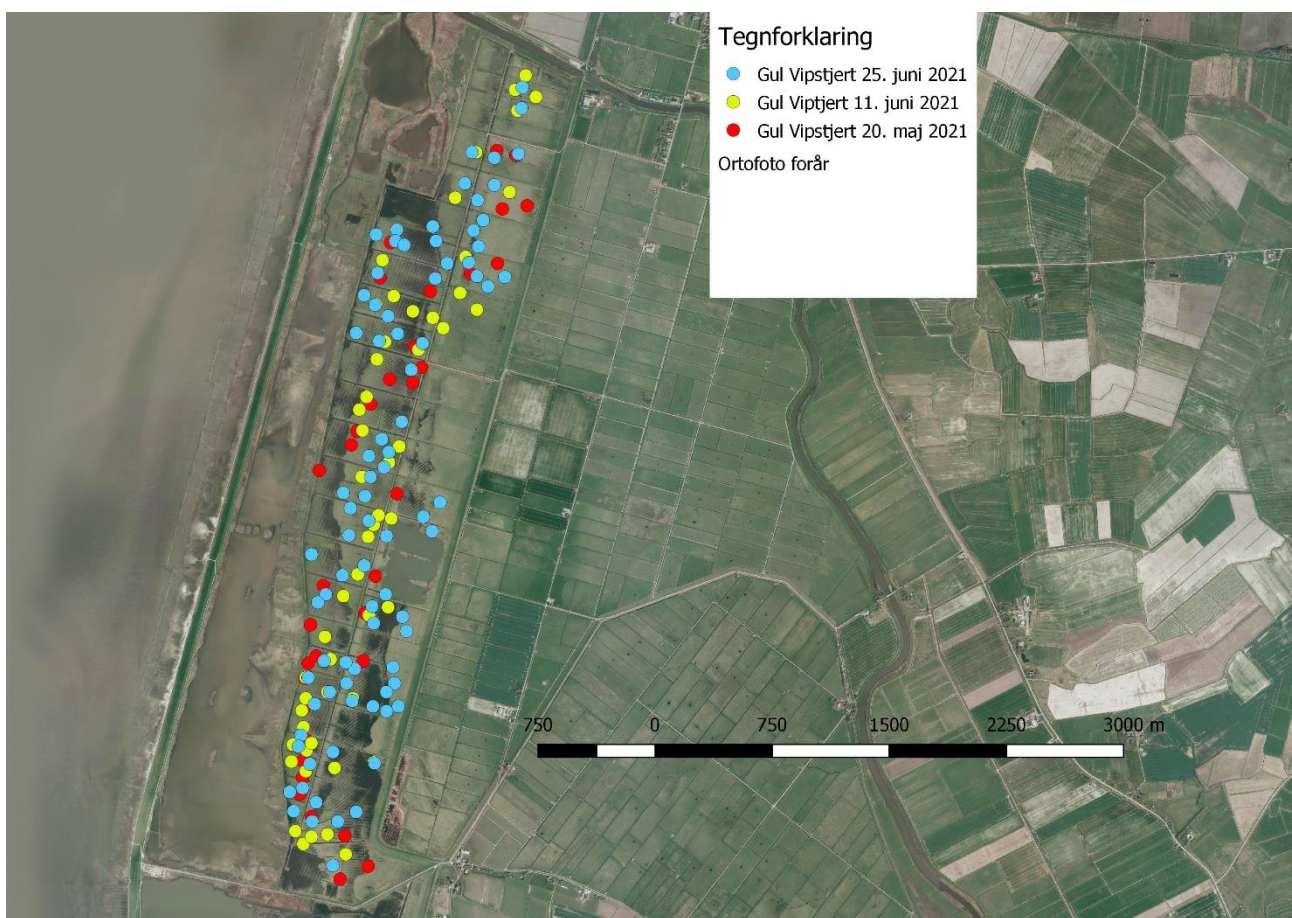

Fig. 25. Gul vipstjert, fordeling af ungevarslende fugle i maj og juni 2021.

Litteratur

Nielsen, H.H. (2020):Ynglefuglerapport, Margrethe Kog 2020 (24 sider). Rapport til Naturstyrelsen.

Tak

Naturstyrelsen v. Martin Brink og Giuke Dahl Kretzschmer takkes for opgaven, godt samarbejde samt for gode råd, praktisk hjælp og relevante oplysninger.

